

Postizanje nezavisnosti pravosuđa je ključni preduslov za ostvarivanje prava na pravično suđenje i jedan od najurgentnijih koraka u procesu pristupanja Srbije Evropskoj uniji.

Zakon o uređenju sudova sadrži odredbu kojom se izričito zabranjuje korišćenje javnog položaja, sredstava javnog obaveštavanja ili bilo koje javno istupanje kojim se utiče na sudski postupak, kao i svaki drugi uticaj na sud (čl. 6).

Izveštaj o skriningu daje 12 preporuka usmerenih na jačanje nezavisnosti pravosuđa u Srbiji, koje se u suštini odnose na promenu sistema izbora i napredovanja sudija i tužilaca, jačanje nezavisnih pravosudnih institucija, uspostavljanje sistema vrednovanja rada sudija i tužilaca kao i ulogu nevladinog sektora u definisanju reformskih aktivnosti u pravosuđu.

Iz Izveštaja jasno proizlazi da na nezavisnost pravosuđa prvenstveno utiču direktni politički uticaji, način izbora sudija i tužilaca, način vrednovanja njihovog rada i napredovanja, način imenovanja predsednika sudova i državnih tužilaca, način izbora nezavisnih pravosudnih institucija, način kontrolisanja i upravljanja budžetom pravosuđa i uloge i ovlašćenja Ministarstva pravde u odnosu na funkcionisanje pravosuđa.

Najsveobuhvatnija preporuka svakako je ona koja se odnosi na promenu Ustava, koja mora da bude u skladu sa preporukama Venecijanske komisije i evropskim standardima. Ustavne izmene treba da otklone slabosti u pogledu nezavisnosti, nepristranosti i efikasnosti pravosuđa.

Posle izmene Ustava biće neophodno izmeniti sve one zakone kojima se detaljnije uređuju ustavne odredbe poput Zakona o sudijama, Zakona o organizaciji sudova, Zakona o Visokom savetu sudstva, Zakona o državnom veću tužilaca i Zakona o Pravosudnoj akademiji. Za navedene ustavne i zakonske promene potrebno je sprovesti široku raspravu da bi se postigao visok stepen podrške unutar pravosudnog sistema i da bi se izbeglo da česte izmene zakonodavnog okvira stvore osećaj nesigurnosti kod sudija, čime se ugrožava njihova nezavisnost.

5.3.1. Izbor sudija.

Ustav ustanovljava dva tela nadležna za izbor sudija i zamenika javnih tužilaca – Visoki savet sudstva (VSS) i Državno veće tužilaštva (DVT). Narodna skupština bira sudije pri prvom izboru, kada se biraju na tri godine na predlog Visokog saveta sudstva, a sledeći izbor, kad se sudije biraju na stalnu funkciju, je u nadležnosti isključivo Visokog saveta sudstva (čl. 147 Ustava).

Najveći problem je što procedura izbora i napredovanja sudija i tužilaca ne garantuje nezavisnost od drugih grana vlasti. Neophodne izmene Ustava trebalo bi da osiguraju da profesionalnost i integritet postanu glavni kriterijumi u procesu izbora sudija, a procedura transparentnija i zasnovana na vrednovanju prethodnog rada. Direktan rizik za nezavisnost pravosuđa predstavlja uloga Narodne skupštine u imenovanju i razrešenju sudija, predsednika sudova i predsednika Vrhovnog kasacionog suda, tužilaca i republičkog javnog tužioca, što je jedna od osnovnih primedbi iz Izveštaja o